

ΚΑΒΑΛΑ

Πέρνη

Στη θέση «Τούμπα» αγροκτήματος Πέρνης Καβάλας, στην πορεία του Αγωγού Φυσικού Αερίου, ερευνήθηκε το 2000 νεκροταφείο βυζαντινής εποχής (6ος- 11ος αι. μ.Χ.) επί οικισμού προϊστορικών (πρώιμη εποχή του Χαλκού) και ιστορικών (κλασική-ρωμαϊκή εποχή) χρόνων, χωρίς αρχιτεκτονικά λείψανα.

Αρχαίος Φάγρης

Κατά τη σωστική ανασκαφική έρευνα στο νεκροταφείο του αρχαίου Φάγρητα στη θέση «Κανόνι» (2003) αποκαλύφθηκαν και ερευνήθηκαν συνολικά 46 τάφοι διαφόρων τύπων: κιβωτιόσχημοι, κεραμοσκεπείς, ορθογώνιες καύσεις, λακκοειδείς, δύο λάρνακες και ένα πιθάρι. Από αυτούς οι τάφοι, εκτός των λακκοειδών, χρονολογούνται στο β' μισό του 4ου αι. π.Χ. (εικ. 1-2), η μοναδική πλήινη σαρκοφάγος στα τέλη του 5ου αι. π.Χ., ενώ το πιθάρι περιείχε καύση προϊστορικών χρόνων (ύστερη εποχή του Χαλκού). Πολύ σημαντικοί για τη διάρκεια της ζωής του νεκροταφείου ήταν οι λακκοειδείς τάφοι που ανήκαν στα υστεροβυζαντινά χρόνια (10ος- 11ος αι. μ.Χ.).

Παράλληλα, στην ίδια την αρχαία πόλη του Φάγρητα, πραγματοποιήθηκε διερεύνηση μιας υπόγειας κατασκευής. Πρόκειται για σύμπλεγμα υπόγειων διαδρόμων που επικοινωνούν μεταξύ τους και καταλήγουν σε ένα μεγάλο χώρο με κωνική οροφή. Εξωτερικά, μπροστά στις δύο εισόδους, διαμορφώνεται λιθόστρωτη αυλή, στο άκρο της οποίας αποκαλύφθηκε μεγάλη δεξαμενή σε σχήμα πιθαριού. Πιθανότατα η κατασκευή σχετίζεται με τη συγκέντρωση νερού για τις ανάγκες ύδρευσης της αρχαίας πόλης.

Σε αγροτεμάχιο στην παραλία του Ορφανίου, αποκαλύφθηκε τμήμα κτηριακού συγκροτήματος δέκα χώρων, που από τα κινητά του ευρήματα

ερμνεύεται ως αγροικία του 1ου αι. π.Χ.- 1ου αι. μ.Χ.

Φίλιπποι

Το 2004 πραγματοποιήθηκε ανασκαφική έρευνα σε διάφορες θέσεις δυτικά και νότια της αρχαίας πόλης των Φιλιππων, με αφορμή τη διάνοιξη παρακαμπηρίου οδού για την ενοποίηση του αρχαιολογικού χώρου.

Στην πρώτη θέση, 200 μ. περίπου έξω από το δυτικό τείχος της πόλης, η επιφανειακή και ανασκαφική έρευνα απέδωσε μεγάλη ποσότητα κεραμικής από την πρώιμη εποχή του Χαλκού έως την υστεροβυζαντινή εποχή. Τα οικοδομικά λείψανα περιορίζονται σε έναν επιμήκη τοίχο με αντηρίδες και μία κυκλική κατασκευή, πιθανότατα κλίβανο, η κατασκευή και χρήση του οποίου μπορεί να χρονολογηθεί στα αυτοκρατορικά χρόνια από τον 1ο-3ο αι. μ.Χ.

Στη δεύτερη θέση, έξω από τα δυτικά τείχη των Φιλιππων, ερευνήθηκε ένα ορθογώνιο κτήριο (18,60x 14,80 μ.) που περιλαμβάνει εννέα δωμάτια με ποικίλες διαστάσεις και μια μεγάλη εσωτερική αυλή στο κέντρο. Το κτήριο αποτελούσε πιθανότατα εργαστήριο παραγωγής κρασιού, ήταν δηλαδή ένας ληνός. Η κεραμική που συγκεντρώθηκε και κυρίως τα χάλκινα νομίσματα τοποθετούν χρονικά την οικοδόμηση και χρήση του από τα μέσα του 6ου έως τις αρχές του 7ου αι. μ.Χ.

Στην τρίτη θέση, νότια των Φιλιππων, διαπιστώθηκε η ύπαρξη τοίχων που είναι καταστραμμένοι από τις αρόσεις και ανήκουν κυρίως στους μεταβυζαντινούς χρόνους.

Έγιναν, επίσης, κάποιες δοκιμαστικές τομές για τον εντοπισμό της αρχαίας «Εγνατίας Οδού» κοντά στο μνημειακό τόξο, που σώζεται στην περιοχή των λόφων της μάχης των Φιλιππων, καθώς και σε ένα αγροτεμάχιο του Δ. Δ. Λυδίας. Διαπιστώθηκε ότι η Εγνατία ήταν κατασκευασμένη από επάλληλες στρώσεις λίθων ανακατεμένων με αμμοχάλικο και είχε πλάτος

Εικ. 1-2. Αρχαίος Φάγρης. Ερυθρόμορφος καλυκωτός κρατήρας και πλήινη γυναικεία προτομή από το νεκροταφείο (4ος αι. π.Χ.).

Εικ. 3. Φίλιπποι. Ανατολικό νεκροταφείο.

Εικ. 4. Φίλιπποι. Χάλκινο πτυκτό κάτοπτρο, κτέρισμα από το ανατολικό νεκροταφείο (3ος αι. π.Χ.).

Εικ. 5. Ακόντισμα. Η βόρεια πύλη του οχυρωματικού περιβάλλου (τέλη 4ου αι. π.Χ.).

Εικ. 6. Θασιακό «εμπόριο» (6ος-4ος αι. π.Χ.).

5 μ. Ήταν υπερυψωμένη στο κέντρο με κλίση προς τα άκρα για τη συγκέντρωση των νερών. Στη μια από τις τομές αποκαλύφθηκαν, στη θέση τους, στο ρείθρο της «Εγνατίας Οδού», ένα μαρμάρινο ενεπίγραφο επιτύμβιο μνημείο με τη μορφή βωμού επάνω σε τριβαθμιδωτό βάθρο και μία ενεπίγραφη μαρμάρινη σαρκοφάγος, το κάλυμμα της οποίας είχε χρησιμοποιηθεί σε επισκευή του δρόμου.

Στη διάρκεια του καλοκαιριού του 2006 και του 2007, πραγματοποιήθηκε σωστική ανασκαφική έρευνα σε οικόπεδο στο κέντρο του Δ. Δ. Κρηνιδών, όπου εντοπίζεται το εκτεταμένο ανατολικό νεκροταφείο της αρχαίας πόλης των Φιλίππων. Ήλθαν στο φως συνολικά 50 τάφοι διαφόρων εποχών, χωρίς αυστηρή χρονολογική διαστρωμάτωση. Οι νεκροί είναι τοποθετημένοι εκτάδην με κατεύθυνση ως επί το πλείστον Α.-Δ. και το κρανίο συχνότερα στην ανατολή.

Τη συντριπτική πλειονότητα των τάφων αποτελούν αυτοί των ρωμαϊκών χρόνων (μέσα του 1ου-αρχές του 2ου αι. μ.Χ.). Η συνήθης πρακτική είναι ο ενταφιασμός του νεκρού, εκτός από δύο περιπτώσεις καύσεων. Χρησιμοποιούνται κυρίως λακκοειδείς και κεραμοσκεπείς τάφοι (εικ. 3).

Αξιοσημείωτη υπήρξε η παρουσία τάφων της ελληνιστικής εποχής (2ος αι. π.Χ.), που αποτελούν κλειστά χρονολογικά σύνολα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο μεγάλος μαρμάρι-

νος κιβωτιόσχημος τάφος (α' μισό 2ου αι. π.Χ.), τελευταία κατοικία μιας πιθανότατα νεαρής κοπέλας, πλούσια κτερισμένος με όλα της τα κομμάτια και τα είδη καλλωπισμού (εικ. 4).

Κατά την έρευνα των τάφων της ελληνιστικής και ρωμαϊκής περιόδου βρέθηκαν ανάμεσά τους τέσσερις λακκοειδείς τάφοι χωρίς καλυπτήριες, που χρονολογούνται στη Νεότερη Νεολιθική περίοδο (μέσα 5ης χιλιετίας π.Χ.) και αποτελούν σπάνια δείγματα στην Ανατολική Μακεδονία.

Ακόντισμα - Θασιακό «εμπόριο»

Κατά τις εργασίες καθαρισμού (2005-2007) στα νεότερα οχυρωματικά έργα, που σώζονται στην κορυφή οχυρού λόφου στα ανατολικά όρια της Νέας Καρβάλης και του Δήμου Καβάλας, ανακαλύφθηκε οχυρωμένο αρχαίο πόλισμα. Από το τείχος, που είναι κτισμένο με μεγάλους τετράπλευρους δόμους και σώζεται σε ύψος από 2,5 έως 5 μ., αποκαλύφθηκε τμήμα της νότιας εξωτερικής παρειάς του με έναν πύργο και μια πύλη, η βόρεια και ολόκληρη η δυτική εξωτερική του όψη. Δύο οχυροί πύργοι προστάτευαν τη βόρεια πύλη του οικισμού, η οποία πρέπει να αποτελούσε την κύρια πύλη πρόσβασής του (εικ. 5). Η πρώτη φάση του τείχους σύμφωνα με τα κινητά ευρήματα (κομμάτια σξυπύθμενων αμφορέων Θάσου και χάλκινα νομίσματα του μακεδόνα βασιλιά Κάσσανδρου,

Εικ. 7. Αρχαία Γαλιψός (6ος-4ος αι. π.Χ.).

Εικ. 8. Λιθοχώρι. Ενταφιασμός αλόγων (β' μισό του 1ου αι. μ.Χ.).

Εικ. 9. Λιθοχώρι. Χάλκινη διακόσμηση ιππήλατης άμαξας με παραστάσεις τριών από τους άθλους του Ηρακλή (β' μισό του 1ου αι. μ.Χ.).

316-297 π.Χ.), χρονολογείται στα τέλη του 4ου αι. π.Χ. Λόγω της σημαντικής θέσης του ο περίβολος έχει δεχθεί επεμβάσεις σε διάφορες εποχές, με περισσότερο αναγνωρίσιμες αυτή των βυζαντινών χρόνων και εκείνη των αρχών του 20ού αιώνα, οπότε αποτέλεσε την εξωτερική πλευρά εκτεταμένου χαρακώματος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου. Η θέση του αρχαίου οικισμού, όπως είχε προταθεί και παλαιότερα, ταυτίζεται με τη θέση του αρχαίου Ακοντίσματος, που αναφέρεται σε φιλολογικές πηγές ρωμαϊκών χρόνων ως σταθμός της «Εγνατίας Οδού», 9 μίλια ανατολικά της αρχαίας Νεάπολης, της σημερινής Καβάλας. Η λεγόμενη «Εγνατία Οδός» πρέπει να περνούσε από τον αυχένα του λόφου, έξω από τη βόρεια πύλη του οικισμού, σε μικρή απόσταση από το σημείο όπου σήμερα έχει κατασκευαστεί η σύγχρονη Εγνατία.

Παράλληλα, το φθινόπωρο του 2005 και του 2007 διενεργήθηκε μικρής έκτασης ανασκαφική έρευνα στο λόφο δυτικά του οικισμού της Νέας Καρβάλης, λόγω της ύπαρξης εκτεταμένων λαθρανασκαφών. Ήλθε στο φως ένας επίσης οχυρωμένος παραθαλάσσιος οικισμός, ο οποίος, σύμφωνα με τα κινητά ευρήματα (που είναι κυρίως αγγεία, από τη Θάσο και την Αιτική), χρονολογείται από τα τέλη του 6ου έως τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. (εικ. 6). Πιθανότατα αποτελεί έναν εμπορικό σταθμό από τους πολλούς που είχαν ιδρύσει οι Θάσιοι στα παράλια της απέναντι από το νησί τους ακτής, για την εκμετάλλευση της πλούσιας σε ξυλεία και μεταλλεύματα ενδοχώρας.

Αρχαία Γαλιψός

Στην παραλία Κάρυανης, στη θέση «Πιθάρι» εντοπίστηκαν (2006-2010) αρχιτεκτονικά λείψανα οικιστικών καταλοίπων του τέλους του 6ου αι. π.Χ. (εικ. 7). Πιθανότατα ανήκαν σε οικίες του τομέα του λιμανιού της αρχαίας Γαλιψού, αποικίας της Θάσου, ή στα προσκτίσματα του εκατόμπεδου ναού της Δήμητρας που υπήρχε στην περιοχή, σύμφωνα με τις επιγραφές των όρων που βρέθηκαν το 1971 κατά τις εργασίες διάνοιξης της παραλιακής οδού Καβάλας - Θεσσαλονίκης.

Εγνατία Οδός: Λιθοχώρι Νέστου

Με αφορμή την κατασκευή της σύγχρονης Εγνατίας οδού ερευνηθήκε (2006-2010) ο αρχαίος οικισμός (κώμη) του Λιθοχωρίου με το νεκροταφείο του, που εντάσσεται στην αρχαία Θράκη και κατοικούνταν από το θρακικό φύλο των Σαππαίων.

Τα αρχιτεκτονικά λείψανα που αποκαλύφθηκαν (τμήμα κτηρίου, θεμέλια πύργου, δύο ανισομεγέθεις κυκλικοί ταφικοί περίβολοι και δύο τοίχοι) χρονολογούνται από τα τέλη του 1ου έως τα μέσα του 4ου αι. μ.Χ. Το εκτεταμένο νεκροταφείο, όπου ερευνηθήκαν ενταφιασμοί και καύσεις ανθρώπων, που συνοδεύονταν από ενταφιασμούς αλόγων με ιππήλατα οχήματα, έθιμο ιδιαίτερα διαδεδομένο στην αρχαία Θράκη, χρονολογείται από τον 5ο αι. π.Χ. έως τα μέσα του 4ου αι. μ.Χ. (εικ. 8). Τα περισσότερα άλογα έφεραν ιπποσκευές, από τις οποίες σώθηκαν τα χάλκινα και σιδερένια εξαρτήματα και προσαρτήματα, ορισμένα από τα οποία ήταν επικασσιτερωμένα για να δίνουν την εντύπωση ασημένιων. Το σημαντικότερο εύρημα της ανασκαφής είναι τα υπολείμματα μιας ιππήλατης άμαξας. Ξεχωρίζει η χάλκινη διακόσμησή της με μορφή δωρικής ζωφόρου, όπου απεικονίζονται τρεις από τους άθλους του Ηρακλή (εικ. 9), καθώς και διάφορα χάλκινα και σιδερένια λειτουργικά και διακοσμητικά εξαρτήματά της. Οι σκελετοί των αλόγων της άμαξας βρέθηκαν δίπλα της. Σε ένα από

αυτά βρέθηκε το χάλκινο ομφάλιο της ασπίδας με το όνομα του ιδιοκτήτη της, Τίτου Γάιου Σίτα, ρωμαίου στρατηγού κατά το διάστημα 61-75 μ.Χ., που ενταφιάστηκε στο νεκροταφείο της γενέτειράς του κατά το τελευταίο τέταρτο του 1ου αι. μ.Χ.

Εγνατία Οδός: Κοκκινοχώρι Παγγαίου

Με αφορμή τη διάνοιξη της Εγνατίας Οδού, εντοπίστηκε στην θέση «Κρεμυδόλακκος» (2008-2009) αταύτιστος έως τώρα οικισμός, όπου ερευνήθηκε κτίσμα ελληνιστικών χρόνων, έκτασης 130 τ.μ., με τέσσερις χώρους στα βόρεια, ανοικτούς σε επιμήκη αυλή ή υπόστεγο. Στο εσωτερικό τους αποκαλύφθηκαν πέντε τάφοι. Έξω από το κτίσμα εντοπίστηκαν τρεις κυκλικές κατασκευές, πιθανότατα κλιβανοί.

Ντικιλί Τας

Στον προϊστορικό οικισμό «Ντικιλί Τας», 2 χλμ. περίπου ανατολικά της αρχαίας πόλης των Φιλιππων, πραγματοποιείται, με τη στήριξη της Αρχαιολογικής Εταιρείας και της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών, το τρίτο πρόγραμμα αρχαιολογικών ερευνών (2008-2012) με στόχο τη διερεύνηση της διαχρονικής κατοίκησης της θέσης από τη νεολιθική εποχή έως τους νεότερους χρόνους. Το 2008 και το 2010 οι ανασκαφικές έρευνες περιορίστηκαν σε τρεις τομείς: Στον τομέα 2 εντοπίστηκαν τα σωζόμενα νότια όρια της περιφέρειας του οικισμού και επιβεβαιώθηκε ότι κατά τη Νεότερη Νεολιθική II η οικιστική ζώνη επεκτάθηκε στο λόφο και συνοδεύθηκε από προκαταρκτική διευθέτηση του χώρου, πιθανόν με μια μορφή τάφρου που τον περιέβαλλε. Επίσης, διαπιστώθηκαν βίαια επεισόδια διάβρωσης, που έπληξαν το λόφο του οικισμού από τα τέλη της 5ης και έως τη 2η χιλιετία. Στον τομέα 6 ολοκληρώθηκε η εικόνα της νεολιθικής οικίας 1 της Νεότερης Νεολιθικής II, με την αποκάλυψη της κάτοψης, της

εσωτερικής της διαρρύθμισης και της οικοσκευής της (εικ. 10-11). Η ανασκαφή στον τομέα 7 αποκάλυψε διαδοχικές επιμέρους φάσεις της κατοίκησης του οικισμού κατά την ύστερη εποχή του Χαλκού και την ύπαρξη κεραμικής μυκηνναϊκού τύπου. Τέλος, βεβαιώθηκε κατοίκηση του λόφου κατά τους ιστορικούς χρόνους (4ος αι. π.Χ., παλαιοχριστιανικοί χρόνοι, ύστερη Βυζαντινή περίοδος), ενώ η έρευνα του τετράγωνου πύργου στην κορυφή του οδήγησε στην χρονολόγησή του στη μεσοβυζαντινή περίοδο (11ος-12ος αι. μ.Χ.).

ΘΑΣΟΣ

Λιμενάρια

Το 2000, στον προϊστορικό οικισμό των Λιμεναριών εντοπίστηκαν νεολιθικά πασσαλόπηκτα κτίσματα μεγάλων διαστάσεων με φούρνους, εστίες, πλίνθα δάπεδα, μεγάλα κυκλικά έδρανα από πηλό και αποθηκευτικούς χώρους. Κατά το 1/2 μισό της 4ης χιλιετίας π.Χ. όλη η έκταση καλυπτόταν από αποθηκευτικούς λάκκους. Το 2002, σε στρώματα της πρώιμης εποχής του Χαλκού, ανασκάφηκε μνημειακό λιθοκτιστο κτήριο με σημαντικά ευρήματα σχετικά με τη μεταλλουργία χαλκού που ασκούσαν από την αρχή της 3ης χιλιετίας π.Χ. Κατά το 2003 σε δυο οικοπέδα (I. Καϊδή και Α. Βαμβακά) ερευνήθηκαν δύο αγγειοπλαστεία παραγωγής οξυπύθμενων θασιακών αμφορέων για το εμπόριο του κρασιού, σε χρήση από τον 4ο αι. π.Χ. έως και τα πρώιμα ρωμαϊκά χρόνια. Στο ένα από αυτά εντοπίστηκε και φάση αρχαϊκών χρόνων (6ος αι. π.Χ.).

Άγιος Ιωάννης

Οι ανασκαφές (2000-2005) έφεραν στο φως μεγάλο τμήμα της εγκατάστασης της 4ης χιλιετίας π.Χ. (εικ. 12). Δεν εντοπίστηκαν ασφαλή λείψανα κτισμάτων, αλλά αρκετές κατασκευές (εστίες, φούρνοι, μεγάλα ωσειδή

Εικ. 10-11. Ντικιλί Τας. Πήλινο αγγείο από τη νεολιθική οικία 1 της Νεότερης Νεολιθικής II (4800-4200 π.Χ.) και άποψη της ανασκαφής.

Εικ. 12. Άγιος Ιωάννης Θεολόγου Θάσου. Τμήμα της εγκατάστασης της 4ης χιλιετίας π.Χ.

Εικ. 13. Σκάλα Σωτήρος Θάσου. Τμήμα του περιβόλου της πρώιμης εποχής του Χαλκού.

Εικ. 14. Άγιος Αντώνιος Ποτού Θάσου. Συγκρότημα της πρώιμης εποχής του Χαλκού.

έδρανα από γνεύσιο), καθώς και αποθηκευτικοί λάκκοι εντυπωσιακών διαστάσεων. Βρέθηκαν ακόμη δύο λιθόκτιστοι ακτέριστοι τάφοι. Η ανασκαφή επεκτάθηκε και στο ελαιοτριβείο του 6ου αι. μ.Χ., και αποκάλυψε μια ενεπίγραφη ρωμαϊκή σαρκοφάγο.

Σκάλα Σωτήρος

Το 2001 ήλθε στο φως το βόρειο σκέλος του περιβόλου της πρώιμης εποχής του Χαλκού, με ύψος 3 μ. και δύο κατασκευαστικές φάσεις (εικ. 13). Τα στρώματα των αρχών της 2ης χιλιετίας π.Χ. αποδεικνύουν ότι ο περιβόλος καταργήθηκε και λειτούργησε ως εξωτερικός τοίχος κτισμάτων.

Το 2006 ερευνήθηκε για πρώτη φορά μια συνοικία, εκτός των τειχών του οικισμού. Ήλθαν στο φως πασσαλόπηκτα οικήματα με εστίες και έδρανα, ενώ σημαντικά ευρήματα μαρτυρούν τη σχέση του χώρου αυτού με τη μεταλλουργία χαλκού.

Άγιος Αντώνιος Ποτού

Ο οικισμός εκτείνεται στην πλαγιά ενός λόφου δίπλα στη θάλασσα. Το ανατολικό συγκρότημα χρονολογείται στην πρώιμη εποχή του Χαλκού (μέσα της 3ης χιλιετίας π.Χ.) και αποτελείται από σειρά ορθογώνιων μεγαρόσχημων κτηρίων που μοιράζονται μεσοτοιχίες (εικ. 14) και διαθέτουν εντυπωσιακού μεγέθους φούρνους και εστίες. Στο βόρειο τμήμα της θέσης εντοπίστηκαν (2008-2010) κτίσματα της ύστερης εποχής του Χαλκού, στις επιχώσεις των οποίων βρέθηκε και μυκηναϊκή κεραμική. Δύο μεγάλοι λιθόκτιστοι οικογενειακοί τάφοι της πρώιμης εποχής του Χαλκού αποτελούν μοναδικό εύρημα στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Στο πρανές του λόφου ανασκάφηκε και νεκροταφείο υστερορωμαϊκών χρόνων. Στρωματογραφική τομή στο νοτιοανατολικό άκρο έδειξε ότι η θέση κατοικήθηκε ήδη κατά τη Νεότερη και την Τελική Νεολιθική.

Θεολόγος

Στον ορεινό όγκο του ακρωτηρίου Μπάμπουρας εντοπίστηκε το 2000 ορθογώνιος πύργος υστεροκλασικών και νεκροταφείο παλαιοχριστιανικών χρόνων.

Πρίνος

Στη δυτική Θάσο, στο δρόμο από το Μικρό Καζαβίτι προς τη μονή Αγίου Παντελεήμονα, εντοπίστηκε το 2000 στη θέση «Μπατσός» μικρή εγκατάσταση παλαιοχριστιανικών χρόνων με κτηνοτροφικό προορισμό.

Αστρίς Θεολόγου

Το 2000 στη θέση «Αγελάδα» ανασκάφηκε οικογενειακός τάφος ρωμαϊκής εποχής.

Παναγία

Στην περιοχή Αγίου Παντελεήμονα, μεταξύ του Λιμένα και της Παναγίας Θάσου, ερευνήθηκαν το 2000 μικρά τμήματα δύο δρόμων, που συνέδεαν την αρχαία πόλη της Θάσου με την περιοχή των αρχαίων λατομείων και με τον ορεινό οικισμό της Παναγίας.

Λιμένας

Ολοκληρώθηκε το 2000 η ανασκαφή στο ανώτατο όριο του κοίλου του *θεάτρου*, με την αποκάλυψη του συνόλου της στοάς. Διαπιστώθηκε ότι μετά την εγκατάλειψή του ως χώρου θεατρικών και άλλων παραστάσεων, ο χώρος εκτός των ορίων του κοίλου χρησιμοποιήθηκε ως νεκροταφείο παλαιοχριστιανικών χρόνων (5ος-6ος αι. μ.Χ.).

Στη διάρκεια της δεκαετίας πραγματοποιήθηκαν σωστικές ανασκαφικές έρευνες σε δεκατρία οικοπέδα. Από αυτά τα δώδεκα βρίσκονται έξω από τα τείχη της αρχαίας πόλης της Θάσου και, όπως ήταν φυσικό, στα οκτώ από αυτά αποκαλύφθηκαν και ερευνήθηκαν τμήματα της αρχαίας νεκρόπολης με ταφές από τα κλασικά, τα ελληνιστικά, τα ρωμαϊκά ως και τα παλαιο-

χριστιανικά χρόνια. Οι νεκροί κτερίζονται λιτά με εξαίρεση τις ταφές-καύσεις του τέλους του 5ου-αρχών του 4ου αι. π.Χ. (εικ. 15), καθώς και κάποιους τάφους νεαρών κοριτσιών του 4ου αι. π.Χ., στο οικόπεδο Μυρώνη, που ενταφιάζονται ντυμένα με ρούχα κατάκοσμα με χρυσά ελάσματα και στολίδια και με πλούσια κτερίσματα. Στα υπόλοιπα τέσσερα οικόπεδα αποκαλύφθηκαν κτήρια κυρίως ρωμαϊκών-υστερορωμαϊκών χρόνων (4ος-5ος αι. μ.Χ.), από τα οποία, άλλα ήταν ιδιωτικές κατοικίες (οικ. Ι. Ορφανού), άλλα αποτελούσαν εργαστηριακά συγκροτήματα π.χ. για την παραγωγή κρασιού (οικ. Γουργιώτη) ή σχετιζόνταν με λιμενικές εγκαταστάσεις (οικ. «Δομικής Ξάνθης»), καθώς ήταν παραθαλάσσια. Το οικόπεδο Δ. Χαριτόπουλου ήταν το μοναδικό που ερευνήθηκε μέσα στα όρια της αρχαίας Θάσου. Αποκαλύφθηκαν λείψανα αρχαίων κτισμάτων σε όλη την έκτασή του, στις δυο πλευρές αρχαίου δρόμου με υπόγειο κτιστό αγωγό. Ερευνήθηκε αίθριο με περιστύλιο ρωμαϊκής οικίας και δωμάτια γύρω από αυτό, καθώς και οικοδομικό συγκρότημα οικιών με αρχαιότερη φάση κατοίκησης στην αρχαϊκή εποχή, κατά την οποία μια από τις οικίες στέγαζε και εργαστηριακούς χώρους μεταλλευτικής δραστηριότητας. Το συγκρότημα περιελάμβανε, επίσης, κτιστό πηγάδι, πιθεώνα και άλλους χώρους.

ΣΕΡΡΕΣ

Νέα Κερδύλλια

Στη θέση «Καστρόλακκας», βρέθηκε τυχαία ενεπίγραφη μαρμάρινη επιτύμβια στήλη και ερευνήθηκαν τρεις ταφές ελληνιστικών χρόνων.

Στη θέση «Καλλιθέα», όπου εντοπίζεται το νεκροταφείο της αρχαίας Αργίλου, αποκαλύφθηκε σύνολο τεσσάρων τάφων: μια ταφή-καύση του τελευταίου τετάρτου του 5ου αι. π.Χ., ένας μικρός ακτέριστος κεραμοσκεπής τάφος και δύο ταφές σε λίθινες σαρκοφάγους. Οι δύο τελευταίες χρονολογούνται στο β' τέταρτο του 5ου αι. π.Χ. και ήταν τοποθετημένες παράλληλα μέσα σε μνημειακό ορθογώνιο βάθρο με βάση για τη στήριξη μαρμάρινης ενεπίγραφης επιτύμβιας στήλης.

Νέος Σκοπός

Στον αρχαίο οικισμό του Νέου Σκοπού, ο οποίος ταυτίστηκε με την αρχαία πόλη Βέργη, αποικία της Θάσου, ερευνήθηκαν (2000-2003) ταφές αρχαϊκών και βυζαντινών χρόνων και τμήμα σύγχρονου νεκροταφείου του 19ου αιώνα. Στην ίδια περιοχή αποκαλύφθηκαν τρεις παιδικόι κεραμοσκεπείς τάφοι και

Εικ. 15. Λιμένας Θάσου, οικόπεδο Μυρώνη 2004. Χρυσό διάδημα (τέλη 5ου-αρχές 4ου αι. π.Χ.).

τρεις εγχυτρισμοί του 4ου αι. π.Χ., καθώς και τρεις κυκλικοί χώροι απόθεσης απορριμμάτων, δύο με κεραμική ελληνιστικών και ένας με κεραμική αρχαϊκών χρόνων.

Το 2003 σε οικόπεδα στα βόρεια και βορειο-ανατολικά της αρχαίας πόλης, ήλθαν στο φως πέντε ακτέριστες ταφές του 4ου αι. π.Χ. και δέκα περιοχές απόθεσης απορριμμάτων, καθώς και 50 τάφοι διαφόρων τύπων και περιόδων.

Φαιά Πέτρα Σιδηροκάστρου

Στη θέση «Κόκκινα Βράχια» εντοπίστηκε το 2000 νεκροταφείο της ύστερης εποχής του Χαλκού.

Μεσολακκιά

Στη θέση «Αγιασματίης», το 2003 ανασκάφηκε αρχαϊκός κιβωτιόσχημος τάφος γυναίκας, κτερισμένος με ασπμένια και χάλκινα κοσμήματα και δύο πύλινα αγγεία.

Θολός - Νέα Ζίχνη

Σε αγροτική έκταση, μεταξύ Θολού και Νέας Ζίχνης, ερευνήθηκε το 2003 τμήμα αγροτικής εγκατάστασης υστερορωμαϊκών χρόνων, που καταστράφηκε μέσα στον 6ο αι. μ.Χ. Επίσης, στη θέση «Μίτκα», νότια της Νέας Ζίχνης, εντοπίστηκαν και ερευνήθηκαν δύο κιβωτιόσχημοι τάφοι και ένας λιθωσώρος (α' τέταρτο του 5ου αι. π.Χ.).

Ανατολικό νεκροταφείο Αμφίπολης

Με αφορμή τη διαπλάτυνση του υπάρχοντος δρόμου Αμφίπολης-Μεσολακκιάς πραγματοποιήθηκαν κατά τα έτη 1999-2002 εκτεταμένες σωστικές ανασκαφές στο Ανατολικό νεκροταφείο της Αμφίπολης. Αποκαλύφθηκαν 800 περίπου τάφοι διαφόρων τύπων, που χρονολογούνται από τα μέσα του 5ου αι. π.Χ. μέχρι και τους ύστερους ρωμαϊκούς αυτοκρατορικούς χρόνους. Όσοι από τους τάφους βρέθηκαν ασύλητοι, ήταν πλούσια κτερισμένοι (εικ. 16). Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν δύο συστάδες κιβωτιόσχημων τάφων με τοιχογραφίες.

Εγνατία Οδός

Στο πλαίσιο των εργασιών για τη διάνοιξη του νέου οδικού άξονα της Εγνατίας Οδού, στο τμήμα Ασπροβάλας-Στρυμόνα, πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή των Νέων Κερδυλλίων

Εικ. 16. Αμφίπολη, ανατολικό νεκροταφείο. Κτερίσματα.

Εικ. 17. Προμαχώνας-Τορολιτζα. Άποψη του ελληνικού ανασκαφικού τομέα. Πασσαλόπηκτα κτίσματα και υπόγειος χώρος.

Εικ. 18. Αργίλος, νότιος τομέας. Η οικία Α.

σωστικές ανασκαφές σε τρεις διαφορετικές θέσεις:

α) Θέση «Μόδι», όπου αποκαλύφθηκε τμήμα νεκροταφείου ελληνιστικών χρόνων (3ος-1ος αι. π.Χ.).

β) Θέση «Καλαμούδι», όπου αποκαλύφθηκαν τμήματα αγροικίας και σε μικρή απόσταση πιθεώνας κλασικών-ελληνιστικών χρόνων (4ος-3ος αι. π.Χ.).

γ) Θέση «Στρόβολος». Ανασκάφηκε νεκροταφείο ρωμαϊκών χρόνων, όπου συνυπάρχουν και οι δύο τρόποι εκφοράς των νεκρών, του ενταφιασμού και της καύσης, αν και επικρατεί ο ενταφιασμός. Τα κτερίσματα που συνόδευαν τους νεκρούς ήταν συνήθως πήλινα αγγεία καθημερινής χρήσης, μεγάλος αριθμός γυάλινων αγγείων, καθώς και πήλινων λυχναριών. Η μεγαλύτερη και χαρακτηριστικότερη κατηγορία ευρημάτων είναι εκείνη των χάλκινων νομισμάτων, που χρονολογούνται από την εποχή του Αυγούστου (31 π.Χ.-14 μ.Χ.) έως τα μέσα του 4ου αι. μ.Χ.

Προμαχώνας

Κατά τα έτη 2000-2003 επαναλήφθηκε η ανασκαφή στον προϊστορικό οικισμό Προμαχώνα-Τορολιτζα, που τέμνεται από την ελληνοβουλγαρική συνοριακή γραμμή, με το ενδιαφέρον να εστιάζεται στην έρευνα του μεγάλου σε διαστάσεις και βάθος υπόσκαφου χώρου, προοριζόμενου πιθανότατα για κοινωτική χρήση και τελετουργίες (εικ. 17). Εντοπίστηκαν επάλληλα δάπεδα με πλούσια ευρήματα (αγγεία, ειδώλια, εργαλεία, κοσμήματα), μεγάλος αριθμός λίθινων τριπήρων-μυολίθων και μεγάλες ποσότητες οστών ζώων.

Οι ανασκαφές στον ελληνικό και βουλγαρικό τομέα έφεραν στο φως αρχιτεκτονικά κατάλοιπα και πλήθος κινητών ευρημάτων, τα οποία συνθέτουν την εικόνα της πολιτιστικής φυσιογνωμίας του οικισμού κατά την αρχαιότερη (5300-4700 π.Χ.) και κατά τη νεότερη φάση της Νεότερης Νεολιθικής (4460-4200 π.Χ.).

Αργίλος

Η ανασκαφή της Αργίλου, αποικίας της Άνδρου στα παράλια του Στρυμονικού κόλπου, δυτικά από τις εκβολές του ποταμού Στρυμόνα, άρχισε στα 1992 σε συνεργασία με το Καναδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο και το Πανεπιστήμιο του Montreal και συνεχίστηκε έως το 2010. Διενεργήθηκε σε τρεις τομείς: 1) Στον τομέα του λιμανιού, όπου έχουν βρεθεί τμήμα του τείχους της πόλης (τέλη του 6ου αι. π.Χ.), πλακόστρωτοι δρόμοι, που οδηγούν από τη θάλασσα στην πόλη και εγκαταστάσεις εμπορικού χαρακτήρα.

2) Στο νότιο τομέα, όπου αποκαλύφθηκαν δημόσια και ιδιωτικά κτήρια από τα τέλη του 6ου αι. π.Χ. (εικ. 18), που αναπτύσσονται στις δύο πλευρές μιας πλακόστρωτης οδού, με κατεύθυνση από το λιμάνι προς την ακρόπολη.

3) Στην κορυφή του λόφου όπου κυριαρχεί ένα τετράγωνο διώροφο κτίσμα ελληνιστικών χρόνων, που διασώζει το ισόγειο σε όλο το ύψος του. Έχει την τυπική μορφή ελληνικού σπιτιού, με υπαίθρια αυλή στο κέντρο και δωμάτια γύρω από αυτήν. Στο ισόγειο αποκαλύφθηκε εγκατάσταση ελαιτριβείου (εικ. 19). Στον προθάλαμο, μια λίθινη σκάλα οδηγεί στον όροφο, που χρησίμευε πιθανότατα ως κατοικία με παράθυρα προς την αυλή και προς τον εξωτερικό χώρο.

Εικ. 19. Άργιλος, ακρόπολη. Το «Αρχοντικό» με το ελαιοτριβείο.

Εικ. 20. Ποταμοί, άποψη της εγκατάστασης αγροτικού - βιοτεχνικού χαρακτήρα (υστερορωμαϊκοί-παλαιοχριστιανικοί χρόνοι).

Εικ. 21. Πλατανιά. Ο οχυρωματικός περίβολος της ακρόπολης.

Πώρινα γείσα, πεσσοί και επίκρανα αποτελούν στοιχεία πολυτελούς κατασκευής.

ΔΡΑΜΑ

Ποταμοί

Κατά τη σωστική ανασκαφική έρευνα του 2001, σε δύο ταφικούς τύμβους από τους πολλούς μικρούς και μεγάλους, που υψώνονται στην περιοχή των Ποταμών, ο ένας ήταν διαταραγμένος από λαθρυνασκαφείς, ενώ στο κέντρο του άλλου αποκαλύφθηκαν ασύλητες δύο ταφές-καύσεις του τέλους του 1ου αι. μ.Χ.

Από το 2004-2007, στη θέση «Καβάκια», αποκαλύφθηκαν επάνω σε λόφο, αρχιτεκτονικά λείψανα εγκατάστασης αγροτικού - βιοτεχνικού χαρακτήρα (εικ. 20) υστερορωμαϊκών-παλαιοχριστιανικών χρόνων. Η αγροικία αναπτύσσεται γύρω από μια μεγάλη εσωτερική αυλή με δωμάτια για τη διαμονή των ιδιοκτητών και του προσωπικού. Υπαίθριοι και ημιυπαίθριοι χώροι χρησίμευαν για την εκτέλεση αγροτικών και οικοτεχνικών εργασιών ή ήταν αποθηκευτικοί.

Προϊστορικός οικισμός Αρκαδικού

Ο οικισμός, γνωστός από την ανασκαφική έρευνα του 1991-1992 της ΙΗ' Εφορείας σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, αποτελεί τον μεγαλύτερο σε έκταση προϊστορικό οικισμό του Νομού Δράμας, που κατοικήθηκε από τη Μέση Νεολιθική εποχή. Η έρευνα τα έτη 2002-2003 έφερε στο φως την αέρινη κάτοψη ενός αψιδωτού πασσαλόπηκτου σπιτιού, στο κέντρο του νεολιθικού οικισμού, με πλούσια οικοσκευή.

Ακρόπολη Πλατανιάς

Στο λόφο «Καλέ ή Ακρόπολη», 5 χλμ. από την Πλατανιά, του Δήμου Νικηφόρου, εντοπίστηκε οχυρωματικός περίβολος ελλειψοειδούς κάτοψης (εικ. 21). Η ερευνητική ανασκαφή αποκάλυψε τη δυτική πύλη του τείχους, χώρους στο εσωτερικό του, καθώς και το δρόμο που διέσχιζε εγκάρσια την ακρόπολη. Τα μέχρι τώρα ευρήματα επιβεβαιώνουν την κατοίκηση της ακρόπολης από τη Νεότερη Νεολιθική περίοδο μέχρι και τον 6ο αι. μ.Χ.

Προϊστάμενοι

Ζήσης Μπόνιας (2000-2010)

Μαρία Νικολαΐδου-Πατέρα (2010)

Ανασκαφές

Κοκκινοχώρι Παγγαίου, Λιμένας, Άργιλος «Κανόνι», Φίλιπποι, Ακόντισμα - Θασιακό «εμπόριο»

Πέρνη, Λιθοχώρι Νέστου

Ντικιλί Τας, Λιμένας, Νέα Κερδύλλια

Λιμενάρια, Σκάλα Σωτήρος, Άγιος Αντώνιος

Ποτού, Θεολόγος, «Μπάμπουρας», Πρίνος,

Αστρίς Θεολόγου, Παναγία, Ραχώνη, Λιμένας

Λιμένας, οικόπεδο Μυρώνη

Αρχαία Γαληψός, Ανατολικό νεκροταφείο Αμφίπολης, «Μόδι», «Καλαμούδι», «Στρόβολος», Ποταμοί

Λιμένας, οικόπεδο Ι. Ορφανού και Δ. Χαριτόπουλου

Ακρόπολη Πλατανιάς

Ντικιλί Τας, Προμαχώνας

Ποταμοί, Προϊστορικός οικισμός Αρκαδικού

Νέος Σκοπός, Φαϊά Πέτρα Σιδηροκάστρου, Μεσολακκιά, Θολός - Νέα Ζίχνη

Υπεύθυνοι αρχαιολόγοι

Ζ. Μπόνιας

Μ. Νικολαΐδου-Πατέρα

Β. Πούλιος

Δ. Μαλαμίδου

Ε. Παπαδόπουλος

Μ. Σγούρου

Π. Μάλαμα

Κ. Πανούση

Β. Πουλιούδη

Χ. Κουκούλη- Χρυσανθάκη

Κ. Περιστερή

Μ. Βάλλα